JAN HEŘMÁNEK DAVID MIŘEJOVSKÝ

SVĚTLEM PROTI TEMNOTĚ

PŘÍBĚHY ČESKÉ POMOCI UKRAJINĚ

ARGO

SVĚTLEM PROTI TEMNOTĚ

Jan Heřmánek
David Mířejovský

SVĚTLEM PROTI TEMNOTĚ

Příběhy české pomoci Ukrajině

Argo

© Argo, 2025
Copyright © Jan Heřmánek, David Miřejovský, 2025
Photographs © archiv Jana Heřmánka, 2025

ISBN 978-80-257-4869-5 (váz.)
ISBN 978-80-257-4922-7 (e-kniha)

Všem dobrým lidem, kteří pomáhají napadené zemi a jejímu lidu.

Kapitola první

MRÁZ PŘICHÁZÍ Z MOSKVY

Jan Heřmánek

V dálce znějí na pozadí výbuchy doprovázející dopady minometných granátů. Za zády jsou slyšet rozkazy velitelů družstev praporní baterie a jejich opakování podřízenými. Přede mnou stojí Petr Pojman a zapisuje si detaily práce obsluhy minometu. Ač technicky má být jaro, fouká ledový vítr a všichni jsou zabalení do různých šál a kukel. Četa vojáků vypadá spíš jako Němci u Stalingradu. Po ukončení palby a zaznamenání výsledků nasedáme na korby nákladďáků a přesouváme se zpět do kasáren.

Je rok 2018 a my jsme na pravidelném výcviku aktivních záloh (AZ)[1] Armády České republiky u 72. mechanizovaného praporu. Sloužím v něm od roku 2010. Během přestávky na jídlo sedíme s ešusy naplněnými gulášem na louce u zaparkované vojenské techniky. No, sedíme, jenom část z nás, je pořád větrno a teplota pod bodem mrazu. Většina z nás tedy postává kolem stojící vojenské techniky, aby se za ní schovala před větrem a sněhem.

1 Aktivní zálohy jsou vojáci, kteří slouží na částečný úvazek. Například moje průměrná délka roční služby je zhruba šedesát pět dní. Principem záložních jednotek po celém světě je doplňování pravidelné armády během bezpečnostních krizí, živelných pohrom nebo války. Záložáci intenzivně cvičí se svými profesionálními kolegy a účastní se i zahraničních misí či operačních nasazení. Podobně funguje systém armádních záloh třeba ve Velké Británii a Spojených státech. Na Ukrajině mají k armádním zálohám nejblíž jednotky teritoriální obrany. Právě v konfliktu s Ruskem se jasně ukazuje jejich význam. Na začátku války se účastnily tvrdých bojů a později držely méně exponované pozice, aby se jednotky pravidelné armády mohly plně soustředit na vlastní úkoly v krizových oblastech.

Když jdu vydat pokyn k přesunu na další cvičiště, slyším Petra Pojmana, jak emotivně vypráví zážitky z Ukrajiny. Zaposlouchám se do povídání o projektech, které tam s *Team 4 Ukraine* dělá. Jeho příběhy mi připadají vzdálené, sice zajímavé, ale přeci jen se týkající lokální války někde ve východním cípu Ukrajiny. S Petrem o tom ale mluvím rád. Hlavně proto, že se od něj vždy dozvím něco nového a vojensky zajímavého.

Dění v této části světa v roce 2018 moc nesleduji. Vím vlastně jen to, že se Rusko dlouhodobě snaží Ukrajinu udržet ve své sféře vlivu. Moskvu nicméně zároveň vnímám jako největší hrozbu pro naši svobodu a bezpečnost. Evidentně nejsem sám. Během výcviku trénujeme obranu naší republiky právě proti sice nepravděpodobnému, ale možnému útoku z východu.

Sedmnáct let po jedenáctém září však naprostá většina z nás považuje v naší části světa za daleko reálnější a pravděpodobnější hrozbu terorismu než velkou konvenční válku. Tu v tu chvíli známe vesměs jen z filmů. Že by se vlastně jen pár stovek kilometrů od našich hranic rozhořel takový konflikt a mohl by reálně ohrožovat i nás, si nikdo nepřipouští.

Z diskuze nad vzdáleným konfliktem nás vytrhává klakson řidiče tatry, která vozí stravu a už musí vyrazit pryč. Diskuse skončila, vracíme se zpět do kasáren k dalším úkolům.

Proč byla a je služba v armádních zálohách tak určující pro moji pomoc na válkou zmítané Ukrajině? Rozhodně v tom roli hraje smysl pro povinnost pomoci, jejž ve mně armáda a instituce utužují přes čtrnáct let. Ale také víra, že jsem díky zkušenostem ze služby schopen lépe rozpoznat míru a druh nebezpečí, který mi při konkrétním výjezdu na ukrajinskou frontu hrozí. Díky tomu snad více než jiní umím rizika detekovat a organizovat práci sebe i týmu tak, abychom z toho nakonec vyvázli všichni živí.

Únor 2022. Sedím v kanceláři a na obrazovce počítače vidím zprávy o soustředění ruských vojsk na hranici s Ukrajinou. Už poněkolikáté slyším prezidenta Miloše Zemana, že zprávy

amerických i dalších tajných služeb o chystaném útoku Ruska jsou jen strašení a blamáž. Od kolegů z práce také zaznívají podobné výroky: „Rusové jen straší a zase se stáhnou. Co by tím získali? Válka v Evropě už dneska nehrozí, to je jen blufování."

O této Moskvou neustále eskalované krizi i moji přátelé z armády a dalších bezpečnostních sborů soudí, že nejspíš vyústí v omezenou invazi do Ukrajinou ovládaných částí Doněcké oblasti. Nejpravděpodobnější jim přijde varianta pokračování takzvané salámové metody, kdy Rusko rychle ukrojí další kousek Ukrajiny. Odhadují také to, že Západ zareaguje stejně jako dřív a čin Kremlu jenom rezolutně odsoudí v nějakých deklaracích. Moskvu za to ovšem nijak citelně nepotrestá.

Do otevřeného konfliktu s Ruskem se opravdu nikomu nechce. Každému je jasné, že by to i v případě vítězství znamenalo obrovské materiální i lidské ztráty. Stejně to vidí dokonce i Petr Pojman, spolubojovník z aktivních záloh, který je aktuálně v Doněcku jako pozorovatel mezinárodní mise OBSE dohlížející na mír v Evropě.

Bohužel se ale stane to, čeho jsem se podvědomě obával já. Jen několik dní před invazí se ke mně dostala informace, že ruské jednotky u hranic Běloruska a Ukrajiny dostávají nejen zásoby munice, ale i zdravotnického materiálu a krve. Oficiálně přitom mají být na cvičení.

Okamžitě mě napadá, že něco takového se rozhodně nedělá během výcviku. I na případné blufování je to příliš drahé. Krev se totiž takovým nakládáním znehodnotí. Pokud by to ruské velení nemyslelo vážně, brzy by mu ohromně narostly finanční ztráty. Nehledě na nesmyslnost takového počínání a plýtvání.

V tu chvíli jsem si definitivně uvědomil, že Rusko netaktizuje, aby získalo od Západu ústupky. Už je mi jasné, že na mnohem slabší ukrajinskou armádu zaútočí, a začínám si klást dost nepříjemné otázky, co bude dál, když Ukrajinu porazí, a jestli mu to bude stačit. Mám obavy, aby rovnou neotestovalo ochotu NATO bránit východní křídlo.

V armádě jsem za pesimistu a pro kolegy v průmyslové firmě, kde mám civilní zaměstnání, za ufona, jenž si na částečný úvazek odskakuje na vojnu a všechno vidí zbytečně moc černě.

Je ráno dvacátého čtvrtého února 2022[2] a všechny dohady se rozplynuly. Rusko začalo masivně bombardovat Ukrajinu. Jeho ozbrojené síly zaútočily nejen z vlastního území, ale i z Běloruska, anektovaného Krymu a okupovaných částí Doněcku a Luhansku. Na Ukrajinu se valí plná síla těžkých mechanizovaných jednotek za podpory letectva a námořnictva.

Vladimir Putin vystoupil s prohlášením, kde mluvil o *speciální vojenské operaci* mířící proti *fašistické Ukrajině*. Tahle snůška výmyslů a polopravd, se kterými Rusko tradičně operuje, je mi v kontextu agresivní války o to odpornější. Přitom ještě před několika dny veřejně sliboval, že Rusko na Ukrajinu nezaútočí! Jako bych slyšel Hitlera ve třicátých letech a jeho sliby, že mu budou stačit Sudety.

Při sledování záběrů z bombardování a postupu ruských tanků se mi vybavují mezní momenty Československa z let 1938 a 1968. O nich jsem se nejen učil ve škole, ale především mi o nich vyprávěli příbuzní, kteří je sami zažili. V tu chvíli jsem zaujal jasný postoj, že se nemůžu nečinně dívat na televizi, jak zase někdo obsazuje Evropu a vraždí lidi, kteří chtěli patřit do její svobodné části.

Cloumá mnou vztek, ale i tak dokážu uvažovat s chladnou hlavou. Mám sice armádní výcvik, ale jen tak odejít od rodiny s malými dětmi do bojů by nebylo nejmoudřejší. Po chvíli přemýšlení si uvědomuju, že můžu být prospěšný třeba tím, že seženu co nejvíc věcí, které akutně potřebují ukrajinští obránci i chudáci civilisté. Okamžitě beru do ruky telefon a píšu Petrovi,

2 V ranních hodinách Vladimir Putin zveřejnil prohlášení, v němž oznámil zahájení „speciální vojenské operace“. Deklarovanými cíli byly „demilitarizace“ a „denacifikace“ Ukrajiny.

ale kvůli situaci, v níž je, reaguje na textové zprávy až za několik hodin. Celá mise OBSE se totiž neprodleně evakuuje z nebezpečné oblasti.

Když jsme se konečně spojili, žádám Petra o kontakty na velitele jednotek, které dlouho zná a věří jim. Sám jsem se rozhodl využít síly sociálních sítí a vypisuju veřejnou výzvu na Facebooku. V ní žádám všechny, kteří chtějí pomoci statečným obráncům Ukrajiny, ať během osmačtyřiceti hodin přivezou co nejvíce balistických helem a vest, termovizí, dronů, taktických vest a dalšího vybavení. Nabízím, že vše díky nově získaným kontaktům z ukrajinské armády odvezu přímo k frontě, aby měli vojáci v čem a jak bojovat.

Reakce lidí z military komunity mě pozitivně překvapuje. Mám v bezpečnostních sborech mnoho přátel. Opravdu jsem ale nečekal, že se během pár hodin u vrat našeho domu začnou objevovat jednotlivci, nebo dokonce celé skupiny lidí. Mnozí přivážejí vlastní vybavení, další ho pro ukrajinské obránce nakupují v armyshopech a hned mi ho věnují.

Jedna situace se mi vrývá do paměti navždycky. Přichází známý, který si nedávno koupil kompletní balistickou ochranu, aby se v ní účastnil takticko-střeleckých soutěží. Kvalitní výstroj za desítky tisíc mi předává s prostým konstatováním: „Mladí Ukrajinci ji teď potřebují mnohem víc. Já si zase našetřím na novou."

Chvíli po něm přicházejí kamarádi, kteří se věnují airsoftu a napodobovali ruské výsadkáře z osmdesátých nebo devadesátých let. Své vesty, helmy a ostatní vybavení mi dávají s prostým konstatováním: „Uniformy těchhle sviní už nechceme nosit. Ukrajinským klukům na frontě to ale třeba pomůže."

Neuplynulo ani dvacet čtyři hodin a veranda, chodba i část zahrady se plní taškami s materiální pomocí. Na takovou vlnu solidarity se přichází podívat i senátor Zdeněk Hraba, který také bydlí v Říčanech u Prahy. Při pohledu na kopec darovaných věcí se mě ptá, jestli to opravdu lidé přinesli za jediný den po výzvě na

Facebooku. To mu potvrzuju a on nadšeně povídá: „To je úžasné! Češi se opravdu ukázali!“

S nakládkou věcí mi přijíždějí pomoct dva Tomášové z military klubu v Nové Pace. Doporučili mi je kamarádi z armády. Kluci si narychlo vzali volno. Přijeli navíc vlastním autem. Lidé jsou tak štědří, že do mé dodávky by se všechno nevešlo. Už máme téměř po strop naložený i jejich vůz, když se mi ozývá kamarád Bubák. Právě on měl na dlouhou cestu na východní Ukrajinu vyrazit se mnou. Omlouvá se, že onemocněl, ale sehnal za sebe náhradu: „Posílám super kámoše. Říká se mu Mamut. Bude se ti líbit.“

Nikdy jsem o Mamutovi neslyšel, ale Bubákovi věřím, že by se mnou na takovou cestu neposlal žádného blbce. Půl hodiny nato u nás před domem zastavuje další dodávka a z ní vystupuje sympatický, byť prostorově výrazný borec.

„Prozradil ti Bubák nějaké podrobnosti?“ ptám se ho.

„Říkal, že je potřeba na hranice něco odvézt obráncům Ukrajiny. Ať se proti těm ruským kurvám udrží.“

„My ale nejedeme jenom k hranicím. Míříme přímo za vojáky, do války, a bude to možná nebezpečné.“

Mamut mě překvapil: „Ty kluky v tom nemůžeme nechat. Žádný problém, jedu!“

S Mamutem si ťukáme zaťatými pěstmi na znamení vzájemného respektu. Během chvíle vše naložíme a můžeme vyrazit. Mě ale čeká ještě jeden nelehký krok. Rozloučit se s manželkou a třemi malými dětmi. Ty samozřejmě závažnost situace nechápou a vytržení z domácího stereotypu si vesele užívají.

S Evou máme za sebou vážný rozhovor, kdy jsem jí vysvětlil, co a proč musím udělat. Probrali jsme také, jestli to jako rodina zvládneme. Vždycky si budu pamatovat, co mi tehdy žena řekla: „Já se o tebe bojím. Nemůžu proto souhlasit s tím, abys jel. Zároveň ti to ale ani nemůžu zakázat, když rozumím, proč to děláš.“

Kluci mezitím naše civilní dodávky označují červenými kříži a přidávají české a ukrajinské vlajky. Děláme společnou fotku

a vyrážíme na cestu. Čeká nás hodně nudných kilometrů po dálnici. Země, kterou ničí brutální válka, je od Říčan u Prahy vzdálená jen sedm set padesát kilometrů. Pouhých osm hodin jízdy. To je asi jako z Prahy do švýcarského Zürichu.

Prvním, a rozhodně ne posledním překvapením na cestě jsou pro mě kvalitní polské dálnice. Během osmi let, která od mé poslední návštěvy u severních sousedů uplynula, se tam hodně změnilo. K ukrajinskému hraničnímu přechodu Medyka ale poslední kilometry zdoláváme po okreskách. Zimní počasí nám dělá trochu potíže a před námi se tvoří sněhové jazyky. V pohraničí pak často narážíme na policejní hlídky, které omezují příjezd k samotnému přechodu. Nás ale nechávají policisté bez problémů pokračovat. Označení vozů dává jasně najevo, že přiváží válčící zemi pomoc, a proto nás nezastavují.

Po příjezdu k hraničnímu přechodu se před námi objevuje smutný obraz. Stovky uprchlíků z Ukrajiny, ověšených batohy a taškami s veškerým majetkem, pomalu postupují k evakuačním autobusům. Všiml jsem si, že postavy navlečené do zimního oblečení jsou téměř výhradně ženy a děti. Uprchlíci netuší, co je čeká, jestli se ještě vůbec někdy budou moci vrátit do své domoviny a jestli se setkají se svými muži, syny a otci.

My zase nevíme, co na druhé straně hranice čeká nás. Čáru nakreslenou na silnici uvnitř areálu hraničního přechodu přejíždíme nečekaně rychle. Polští pohraničníci se jen zeptali, co a kam vezeme, a nijak detailně nás nekontrolovali. Když naše auto zamířilo k velké ceduli Україна, pronesl Mamut do ticha jen: „Ty vole, tak jsme tady."

Mezi čekajícími lidmi se pohybují plně ozbrojení pohraničníci, kteří jsou očividně sami dost vystresovaní z nejisté budoucnosti. Hraniční kontrola trvá asi čtyřicet minut. Rusky nebo ukrajinsky naše parta umí minimálně, takže když se nás na příjezdu ptá voják s automatickou puškou přes rameno: „Skolka v mašině?!" chvíli přemýšlíme, co tím myslí. Pak hlásíme počty a ukazujeme pasy.

Dostáváme papírek s razítkem a já poprvé hraju „ukrajinskou razítkovanou“. U budky s nápisem v azbuce a anglicky Passcontrol ukazujeme pasy. Celnice nám posunky vysvětluje, že chce k pasům i papírek s razítkem. A od dalších celníků pak v ukrajinštině padají vcelku srozumitelné dotazy, proč jedeme do válkou zmítané země a co tam vezeme.

Tísnivou atmosféru nejistoty dokresluje průběžné hlášení z rozhlasu pro pohraniční stráž, zástupy prchajících civilistů, vojáci s plnou výzbrojí a ochrannými vestami, ošuntělý vzhled ukrajinského přechodu i chladný vítr, který si pohrává s uvolněnými plechy střechy budovy celnice.

Posunky, případně mixem češtiny, angličtiny i několika ruských slovíček vysvětlujeme, že vezeme pomoc obráncům země, a ukazujeme na obsah nacpané dodávky. Nakrátko se celníkům v přísném obličeji objeví milý úsměv se slovy *ďakujemo*.

Když nám celnice dala na papírek další razítko a vrátila pasy, pochopil jsem, že úkolem asi bude sbírat razítka. Měl jsem pravdu, další pohraničník se letmo podíval na obsah obou dodávek a opět na papírek přidal další razítko.

Při opuštění celního prostoru nás ozbrojený voják vyzval, abychom mu orazítkovaný papírek ukázali. Zkontroloval, jestli máme všechno (a nevynechali jsme žádnou kontrolní proceduru), a otevřel nám bránu do Ukrajiny.

Obrázek za hranicí je ještě surovější než na polské straně. Od hraničního přechodu se táhnou nekonečné fronty pěších s velkými taškami, kufry a batohy. Kolony aut, u kterých ani nejde dohlédnout na konec. Vozy, jimž došlo palivo, kdosi odtlačil do příkopu. Drtivá většina utíkajících obyvatel jsou opět ženy s dětmi, často velmi malými. Vidím matky držící miminka v náručí. Po návratu domů jsme se dozvěděli, že zde dokonce několik malých dětí umrzlo.

Občas rodinu doprovázejí muži, ale ty do blízkosti přechodu ani samotné hranice nepouštějí. Nesmí totiž opustit Ukrajinu. Je třeskutý mráz a vichr, který s sebou bere přemrzlý sníh a bičuje

jím obličeje vyčerpaných a promrzlých civilistů. Ti hledají záchranu u západního souseda. Poblíž silnice k hraničnímu přechodu jsou rozdělané ohně. Lidé se u nich snaží alespoň trochu zahřát, než se jim podaří vyčekat frontu a zemi opustit.

Od svých kontaktů ve Lvově, kam nyní míříme s první pomocí, víme, že do pěti ráno platí stanné právo a nesmí se ani jezdit po silnicích. Po překročení hranice tedy zastavujeme na čerpací stanici nedaleko celnice. Pumpa je zavřená a jen lehce osvětlená. Přesto ji nacházíme obsypanou lidmi, kteří doufají, že se dostanou z napadené země do bezpečí. Celé rodiny zde sedí na zemi nebo se choulí v hloučcích a snaží se navzájem zahřát, hlavně děti. Všude je cítit napětí, strach a zoufalství lidí, jimž se nyní obrátil život vzhůru nohama.

S kluky sedíme v dodávkách s puštěným motorem a čekáme, až budeme moci pokračovat. Pozorujeme krutý obraz trpících lidí. Neustále nám někdo klepe na okno a žádá, abychom jeho, nebo aspoň děti převezli přes hranici. K mému překvapení jsou mezi uprchlíky i desítky lidí snědé pleti, kteří rozhodně nezapadají do představ o východoevropské slovanské zemi. Až zpětně jsem se dozvěděl, že z Ukrajiny v tu chvíli utíkalo na západ mnoho vysokoškoláků z Afriky a Blízkého východu, kteří do země přijeli studovat.

Jsou dvě hodiny ráno a situace na benzinové pumpě je čím dál napjatější. Lidé více a více upínají naděje ke dvěma dodávkám z Evropské unie. Po chvíli se rozhoduju a beru do ruky vysílačku: „Kluci, nebudeme čekat, pojedeme hned. Ty lidi jsou naprosto zoufalí, mají malé děti, miminka… je dost možné, že se na nás časem někdo vrhne, aby nám auto ukradl a prorazil si cestu na druhou stranu hranice. Musíme to risknout."

Mamut i oba kluci v druhé dodávce na mě kývají, že rozumí a situaci vidí podobně. Vyrážíme tedy vstříc temné, chladné a válkou zmítané Ukrajině. Píšu přes WhatsApp kontaktu ve Lvově Andrijovi, že pokračujeme rovnou, a přidávám přibližný dojezd na místo srazu. Rychle reaguje, že zprávu dostal a očekává nás.